

Zprávy

Studijní obor Bezpečnostní a strategická studia: poznatky a zkušenosti

Tématem diskusí odborníků (včetně pedagogů), ale i laiků se na počátku 21. století stala bezpečnost v celé své pestrosti a složitosti. Po 11. září 2001 na mnoha akademických pracovištích (nejenom v České republice) vznikla myšlenka vyučovat bezpečnostní a strategická studia (dále BSS), která by reflektovala mnohé změny v oblasti mezinárodní bezpečnosti. Skutečností zůstává, že bezpečnostní a strategická studia (security and strategic studies) se jako samostatná disciplína vyprofilovala na přelomu čtyřicátých a padesátých let dvacátého století, přičemž především od konce 80. let došlo k prohloubení konceptu bezpečnosti a k posunu od tradiční vojenské bezpečnosti i k jiným formám (společenské, ekologické, ekonomické). Stejně tak došlo k posunu aktérů bezpečnosti, tj. od států k lidské, individuální bezpečnosti.

Nutno konstatovat, že zájem o bezpečnostní a strategická studia byl, je a pravděpodobně bude vždy zvýrazněn povětšinou kritickými mezinárodně-politickými situacemi, přičemž hlavním katalyzátorem bylo období studené války, kdy byla bezpečnost zaměřena především na oblast vojenství. Po ukončení studené války se bezpečnostní a strategická studia více zaměřila na ekonomickou, ekologickou a sociální bezpečnost, resp. na tzv. nová bezpečnostní rizika a hrozby, např. na problematiku organizovaného zločinu či skupinových identit. Stejně jako se rozšířila dimenze bezpečnosti, rozšířil se i počet činitelů bezpečnostní politiky.

V České republice se tématem bezpečnosti zabývaly sociálněvědní, ale i technické obory. V rámci sociálních věd se student s bezpečnostní problematikou mohl setkat nejčastěji při studiu mezinárodních vztahů, politologie, psychologie, sociologie, právní vědy nebo kriminologie.

Po vstupu České republiky do Severoatlantické aliance (12. 3. 1999) a především již zmiňovaném 11. září 2001, a s tím i zapojení ČR do bezpeč-

nostních struktur v boji proti globálnímu terorismu, se naskytla poptávka po kvalifikovaných specialistech na oblast bezpečnostní problematiky. I tyto souvislosti daly podnět ke vzniku oboru Bezpečnostních a strategických studií, který je možno studovat na Fakultě sociálních studií od podzimního semestru 2005. Od podzimu tohoto roku bude možné obor BSS studovat i v prezenčním magisterském cyklu.

Kromě jednotlivých výzkumných center, institutů, ústavů apod. se problematika bezpečnosti úspěšně etablovala i na mnoha vysokoškolských pracovištích (v České republice nejenom v Brně, ale i na FSV UK, kde lze studovat magisterský program Bezpečnostní studia, na Slovensku je obor možné studovat na Fakultě politických věd a mezinárodních vztahů v Banské Bystrici).

Výuka oboru Bezpečnostní a strategická studia na Fakultě sociálních studií MU je zajišťována Oddělením bezpečnostních a strategických studií. Pedagogové zde působící vnímají bezpečnost jako otázku více sektorů tak, jak jsou popsány Buzanem, Weaverem a de Wildem z Kodaňského institutu mírových studií. Výuka vychází z interdisciplinárního charakteru současných bezpečnostních studií a sleduje jak obecné ukotvení oboru, které je reprezentováno povinnými předměty Úvod do bezpečnostních studií, Dějiny strategického myšlení, Bezpečnostní politika ČR, Mezinárodní bezpečnostní politika, Soudobé ozbrojené konflikty, Bezpečnostní hrozby a rizika ve 21. století, Krizový management, tak i sektorový přístup k tématu bezpečnosti, který je reprezentován povinně volitelnými předměty. Vojenský sektor je zastoupen předměty Vojenská politika, Zbrojní politika, Informační válka, Partyzáni a guerilla, Terorismus, environmentální sektor je reprezentovaný předmětem Konflikty o suroviny, Proliferaci zbraní hromadného ničení, ekonomický sektor je reprezentovaný předmětem Strategické hry a simulace, společenský sektor je zastoupen předměty Human security, Rizikové subkultury mládeže, politického sektoru se týkají předměty Kriminální politika, Radikální levice, Pravicový extremismus, Canadian Foreign and Security Policy, Úvod do činnosti zpravodajských služeb, Zpravodajské služby v demokracii. Některé vyučované kurzy lze jen obtížně zařadit do určitého sektoru, protože problematika zasahuje do více sektorů. Jedná se o kurzy Kapitoly z dějin strategie a strategického myšlení Náboženský radikalismus či Organizovaný zločin.

V současnosti obor studuje přibližně 170 studentek a studentů ve třech ročnících. Studium je koncipováno jako dvouoborové, takže studenti mohou k oboru BSS studovat i mezinárodní vztahy, politologii či sociologii.

Lze předpokládat, že absolventi oborů se uplatní v bezpečnostních složkách (armáda, policie ČR, zpravodajské služby apod.), ve veřejné správě na všech úrovních (např. jako odborníci na bezpečnost v krajských orgánech, na ministerstvech), v diplomacii (např. jako diplomaté v mezinárodních bezpečnostněpolitických organizacích), v oblasti politického poradenství (především jako odborní poradci politiků, kteří se zabývají bezpečnostní problematikou, případně jako straničtí experti na tuto oblast), v hospodářské sféře (jako experti ve firmách, pro něž jsou podstatné bezpečnostněpolitické analýzy, ať již vzhledem k vyráběnému či obchodovanému zboží anebo vzhledem k rizikovým regionům, v nichž působí), v nevládních humanitárních organizacích (jako bezpečnostně-političtí experti organizací, kteří působí v rizikových oblastech, případně se zaměřují na řešení bezpečnostních hrozeb, jako je korupce, proliferace, obchod s lidmi apod.), v mediální sféře (jako odborníci na bezpečnost ve všech druzích médií), a v pedagogické činnosti a v akademickém výzkumu.

Z prozatím tříleté pedagogické praxe oboru BSS vyplynulo již nyní několik poznatků. Studentky a studenti přicházejí ze středních či vyšších odborných škol s poměrně dobrou orientací v parciálních tématech bezpečnostní problematiky a obecným společenskopolitickým přehledem. Většina studentů má ucházející jazykové kompetence, což jim umožňuje pracovat s cizojazyčnými zdroji. Absolvovat předmět v anglickém jazyce je i podmínkou k ukončení bakalářského cyklu studia, stejně jako absolvování předmětu *Cizí jazyk pro akademické účely* (angličtina, němčina, francouzština, španělština, ruština).

Na vysoké úrovni je i dovednost studentů pracovat s informačními technologiemi (databázemi textů, internetem), přičemž slabinou se v tomto případě jeví především hodnocení získaných informací z hlediska relevantnosti a věrohodnosti zdroje a jejich následná analýza.

Jako poměrně problematické se jeví schopnost napsat stručný vědecký text a práce s literaturou a prameny (např. správnost citací). Dalším nedostatkem často bývá neznalost geografie či základních historických událostí, které měly vliv na utváření mezinárodních bezpečnostních vztahů. Problematickým bodem je i schopnost samostudia a diskutování při seminářích (přestože většina studentů diskuse vyžaduje a považuje za podnětné, diskuse postrádají argumenty). Negativně ze strany některých studentů jsou hodnoceny i teoretické komponenty obsahu vzdělávání, tj. pojmy, termíny, fakta a teorie, které jsou prezentovány v základních kurzech typu Úvod do bezpečnostních a strategických studií a Metodologie BSS. Přestože na povinných kurzech převládá tzv. frontální výuka (přednášky, práce s textem,

powerpointové prezentace s výkladem), dochází na seminářích i ke skupinové činnosti (diskusím, brainstormingu, přednáškám ve spojení se skupinovou diskusí, heuristickému rozhovoru atp.).

Cílem je připravit studentky a studenty BSS tak, aby obsáhli potřebné faktografické údaje, teoretické přístupy, zpracování dat a rozhodovací strategie a procesy bezpečnostní problematiky na všech úrovních (od lokální ke globální).

Dalším cílem u absolventů oboru by mělo být i osvojení vhodné komunikace a argumentace, dovednost zpracování dat, vedení pracovních týmů a zlepšení rozhodovacích schopností. Lze si jen přát, aby první absolventi bakalářského cyklu bezpečnostních a strategických studií našli uplatnění v praxi nebo úspěšně pokračovali v magisterském cyklu studia.

Josef Smolík

21. kongres Německé společnosti pro vědu o výchově

Německá společnost pro vědu o výchově – Deutsche Gesellschaft für Erziehungswissenschaft (DGfE) je vědeckou společností, která sdružuje na dva tisíce odborníků působících v oblasti pedagogického výzkumu a pedagogické teorie v Německu. DGfE byla založena v roce 1964 s cílem podporovat vědu a výzkum v oblasti výchovy a vzdělávání. V rámci DGfE fungují desítky odborných sekcí a komisí. Jejich představitelé a zástupci poskytují expertní stanoviska ke strukturálním otázkám pedagogického výzkumu a pedagogické teorie, rozvíjejí kontakty s mezinárodními společnostmi v příbuzných disciplínách, podporují přípravu mladých výzkumníků a usilují o výměnu vědeckých poznatků prostřednictvím pořádání konferencí a dalších akcí. Komunikační platformou DGfE je časopis *Erziehungswissenschaft*, jednou za dva roky je uspořádán kongres.

V pořadí 21. kongres na téma „Kulturen der Bildung“ (Kultury vzdělávání) se konal v termínu 16.–19. 3. 2008 na Technické univerzitě v Drážďanech. Široké spektrum příspěvků se vztahovalo k problematice osvojování kultur národních, regionálních, sociálních, profesních a jiných. V hlavním referátu, který přednesla prof. Rita Süßmuthová, bylo konstatováno, že dnes dochází k určitému posunu v chápání pojmu kultura. Kultura již není chápána výhradně v elitářském pohledu jako „Hochkultur“ (vysoká kultura),

mnohem více se dnes začíná vycházet vstříc rozmanitosti kultur (národních, regionálních, jazykových a jiných) a s ní související multikulturalitě.

Organizačně byl kongres perfektně zajištěn. Příspěvky byly prezentovány v rámci: a) vyžádaných přednášek; b) sympózií; c) pracovních skupin a d) výzkumných fór. Nechyběla ani sekce posterů a metodologicky zaměřené workshopy pro vědecký dorost. Tematicky se příspěvky zaměřovaly převážně na problematiku výchovy a vzdělávání, vyučování a učení, a to v různých sociokulturních souvislostech. Reprezentovány byly pohledy různých pedagogických disciplín – zejména obecné pedagogiky, srovnávací pedagogiky, sociální pedagogiky, speciální pedagogiky, didaktiky. Značná pozornost byla věnována problematice jazykového vzdělávání; autor této zprávy se například zúčastnil jednání v rámci sympózia s názvem *Akkulturation und Mehrsprachigkeit von Migranten in institutionalisierten Bildungsprozessen* (Akulturace a vícejazyčnost migrantů v institucionalizovaných vzdělávacích procesech), kde se řešila problematika jazykových kompetencí migrantů jako předpokladu školního vzdělávání. Velkým tématem byla také kultura školy – např. v sekci nazvané *Fachkultur und Fachkompetenz am Beispiel der naturwissenschaftlichen Unterrichtsfächer* (Oborová kultura a oborová kompetence na příkladu přírodovědných vyučovacích předmětů) byly představeny metodologické přístupy k empirickému zkoumání kultury školy v dimenzi obecně pedagogické i oborově didaktické. Česká republika byla na kongresu Německé společnosti pro vědu o výchově zastoupena posterem s názvem *Einblicke in die Unterrichtskultur auf der Sekundarstufe I in der Tschechischen Republik: Ergebnisse der CPV Videostudie Physik und Geographie im Vergleich* (Pohledy na kulturu výuky na druhém stupni základní školy v České republice: výsledky CPV videostudie fyziky a geografie ve srovnání), který prezentoval autor této zprávy.

V rámci doprovodného (odborného) programu se účastníci kongresu mohli seznámit s možnostmi finanční podpory projektů poskytovaných Německou společností pro výzkum (*Deutsche Forschungsgemeinschaft*) či s příležitostmi publikování v některých vydavatelstvích a odborných časopisech.

21. kongres Německé společnosti pro vědu o výchově lze hodnotit jako zdařilou přehlídku odborných aktivit, které tato společnost v posledních letech rozvíjí. Nelze než s očekáváním vyhlížet další kongres, který se bude konat za dva roky na některé z německých univerzit.

Tomáš Janík